

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

لے کے ناں میں سوہنے رب دا کراں کلام بیان
مہرِ محبت کرنے والا اُچا اُسدا ناں

گوہرِ نایاب
(ہندکو شاعری)

گوہرِ نایاب

پروفیسر نبی بخش گوہر
(ہندکو شاعری)

گندھارا ہندکو اکیڈمی، پشور

جملہ حقوق بحق گندھارا ہندکو اکیڈمی محفوظ اُن

گوہر نایاب	نام کتاب
پروفیسر نبی بخش گوہر	شاعر
شاعری	موضوع
محمد عمیر احمد اعوان	کمپوزنگ
علی اویس خیال	ترتیب
عالیہ ناہید گوہر	پروف ریڈنگ
ثاقب حسین	سرورق
2017ء	سال اشاعت
محمد ضیاء الدین	اہتمام اشاعت
(جنرل سیکریٹری، گندھارا ہندکو بورڈ)	
F.21/17	جی ایچ اے اشاعت حوالہ
200/- روپے	قیمت
گندھارا ہندکو اکیڈمی پشاور	مطبع
جی ایچ اے لیزر پرنٹنگ، پشاور	پرنٹر
978-969-687-006-7	ISBN No.
گندھارا ہندکو اکیڈمی، 2 چنار روڈ،	ملوئیں دا پتہ
آبدہ، یونیورسٹی ٹاؤن پشاور	

گندھارا ہندکو اکیڈمی پشاور

2- چنار روڈ، آبدہ، یونیورسٹی ٹاؤن، پشاور

091-9218164, 9218165

www.gandharahindko.com

انتساب

پروفیسر نبی بخش گوہر دی دوواں صاحبزادیاں

محترمہ عالیہ ناہید گوہر

تے

محترمہ ڈرشہوار گوہر

دے ناں

.....

ترتیب

صفحہ نمبر	عنوان	نمبر شمار
7	(عالیہ ناہید گوہر)	1 اظہار تشکر
8	(محمد ضیاء الدین)	2 گوہر نایاب دی تلاش
9	(عالیہ ناہید گوہر)	3 میرے ابو جی
11	(فضل حسین نیازی)	4 پروفیسر نبی بخش گوہر دی یاد اچ
13		5 نعت، میری زندگی بے سوا ڈی چاہ سائیں
16		6 نعت، اڑے قداماں وچ منوں بلا آقا
19		7 درود و سلام
20		8 رحمتاں والا
22		9 کرم دادریا
25		10 نور د اظہور
27		11 حضور اکرم
28		12 نعت، میری زندگی بے سوا ڈی چاہ آقا
31		13 قطعہ
32		14 حضرت امام حسین رضی اللہ عنہ
35		15 شہید کربلا
36		16 علامہ اقبال (نظم)
37		17 جلیل حشمی
38		18 قبلہ اول (نظم)
39		19 قطعہ
40		20 چودہ اگست

صفحہ نمبر	عنوان	نمبر شمار
42	جنگل دی دیوی	21
46	غزل، پیار دے اندر کہل گئے کو لے	22
48	غزل، ہر پک رنگ نوں اکھیانچ تول	23
50	غزل، دُنیا بھی اج اُزے نال اے	24
52	غزل، زہر غماں دے روح وچ کھل گئے	25
54	غزل، ہنڈ کیہہ پکھنے ویلے ٹل گئے	26
56	غزل، ہسدیاں وسدیاں پے گیا رولا	27
58	میں دکھاں دا افسانہ واں، تُو سکھ داسند رسپناویں	28
60	غزل، دل تے بدلی غماں دی چھا گئی	29
61	غزل، جیہڑے ویلے تیرے نال گزارے وُن	30
63	جانی کے نام	31
64	راج دُلا را	32

.....

اظہارِ تشکر

میں آپڑے پیارے والد گرامی ”پروفیسر نبی بخش گوہر“ دا ہندکو تے اردو شاعری دا کلام گندھارا ہندکو اکیڈمی نوں تحفے دے طور تے پیش کرنی آں تے میرے سی سارا کلام علی اویس خیال نے وصول کیتا تے میں تہہ دل سی اناں دی اس کاوش نوں کہ اناں نے سانوں تلاش کیتا سراہنی آں تے میں دعا کرنی آں کہ میرے تینوں پُتراں فیضان علی، محمد سعد تے محمد حماد سمیت اللہ تعالیٰ آپڑے حبیب پاک حضرت محمد صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم دے صدقے علی اویس نوں بی کامیا بیاں تے کامرانیاں عطا کرے۔

آمین

عالیہ ناہید گوہر

18 اپریل 2016

گوہر نایاب دی تلاش

ہندکو زبان دے لکھاری ہندکو لکھت ایچ اس طرح رواں اے کہ اتھو دے غیر تعلیم یافتہ افراد بی خوبصورت طریقے نال شاعری کردے اے تے انہاں نے شاعری دے لوازمات دے نال نال موضوع دے اعتبار نال بی متنوع موضوعات تے شاعری کہتی برے ایہہ شاعری اگلی نسلاں تک منتقل نہ ہو سکی۔ غیر تعلیم یافتہ لوکاں نوں تے چھوڑ دجیہڑے ساڈے لوک تعلیم دے زیورسی آراستہ اے انہاں دا کلام بی ضائع ہونڑے سی نہ بچ سکا۔ ہندکو تے مخطوطات نوں محفوظ کرنے و سسرکاری ادارے ناپیدائے جس دی وجہ کر کے شاعری تے نثر دے گننے مٹی ایچ رزل کے گم ہو گئیں برے ایہہ ساڈی خوش قسمتی اے کہ نبی بخش گوہر ہونڑاں دی تھی نے انہاں دے کلام نوں محفوظ رکھا او یا ایاتے گندھارا ہندکو اکیڈمی دے ریسرچ اسٹنٹ علی اولیس خیال نوں ہندکو دے نسلیاں دی تلاش ایچ ہک دن عالیہ گوہر ہونڑاں دا پتہ لگا کہ اوہ نبی بخش گوہر ہونڑاں دی تھی اُن تے انہاں نے آپڑے والد محترم دا کلام محفوظ رکھا او یے، اس گل دا پتہ لگڑیں دے نال ای اولیس نے ہندکو کلام حاصل کر کے اس نوں محفوظ کرنے دا بندوبست کر لیا تے ایہہ کلام اکیڈمی دے دفتر ایچ کمپوز ہو گئے تے کتابی صورت ایچ گوہر نایاب دے ناں نال تو اڈے ہتھاں ایچ موجوداے۔ اسی تلاش تے جتو دارستہ اُمید اے کہ دوسرے قیمتی مسودے بی ضائع ہونڑے سی بچ جا سن تے ایسی انہاں نوں اگلی نسل تک منتقل کرنے دے قابل ہو سک سیاں۔

محمد ضیاء الدین

جنرل سیکریٹری، گندھارا ہندکو بورڈ پاکستان

میرے ابو جی

میرے و سے میرے ماں پو اللہ تعالیٰ دی طرف سے بہت بڑی نعمت تے کائنات داسب سے وڈا تے عظیم تحفہ ؤن۔ میرے ابو پروفیسر نبی بخش گوہر اسراں تے ہر کسی نال بڑی محبت تے اخلاق نال پیش آندے اے۔ اوہ بڑے محنتی، پر خلوص تے ہمدرد انسان اے۔ دوسرے آں دی مدد کرنے دا جذبہ اناں دے دل اچ بھر پورا ایا۔ جتھے کسی دا کوئی مسئلہ ہوندا ایا اُس نوں فوراً حل کرنے و سے ٹر پیندے اے۔ اوہ جس محفل اچ جاندے اے اُس محفل نوں آپڑی سوہنٹریاں سوہنٹریاں گہلاں نال چارچن لگالیندے۔ چونکہ اوہ پک اچھے شاعر بی اے تے اسی و سے موقع محل دی مناسبت نال محفل اچ ایسے اشعار پڑھدے اے کہ جس نال کسی دُکھی تے غمگین انسان دی اکھیاں دے اتھرواں نوں ہاسیاں تے نکھیاں اچ بدل لیندے تے اُس دے دل اچ زندگی دی پک نوی اُمنگ پیدا کر دیندے تے اوہ و ت نوے سرے سے زندگی دی مصروفیات اچ مصروف ہو جاندا۔ اناں دیاں صرف و صرف دو ہی تھیاں عالیہ ناہید گوہر تے دُر شہوار گوہر اُن۔ اوہ پک مہربان تے شفیق والد ہونٹیں دے نال نال ساڈے بہترین دوست بی اے۔ اسی سارے دوستانہ ماحول اچ پک دوسرے نال گہلاں کتھاں بی کرنے ایاں تے تنقید بی۔ اناں نے ساڈی تعلیم دے نال نال ساڈی تربیت بی بہترین طریقے نال کیتی۔ اوہ ہمیشہ کہیندے اے کہ ”زندگی دے کسی بی موڑ تے حوصلہ تے ہمت نی ہارنی چائیدی پہانویں کتنی ہی اذیتاں، تکلیفاں تے غماں داسا منٹراں کیوں نہ ہووے ہمیشہ اللہ تے آپڑے پیار نبی صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم تے بھروسہ رکھنٹراں چائیدیے کیونکہ اوہ وئی ہر قدم تے ساڈا ساتھ دیسن“۔

اوہ آپڑے دوواں جوایاں محمد ریاض تے ممتاز علی نال بڑی محبت تے شفقت نال پیش آندے اے۔ برسی پیو داسا یہ اٹھ جانٹیں سی بعد آپڑے نکلے پراء فضل حسین دی تعلیم و تربیت بالکل پیوواں دی طراں کیتی تے جس دن اوہ تیر گرہ کالج اچ پروفیسر تعینات ہوئے تا اُس دن اناں دی خوشی دا کوئی ٹھکانا نی ایا کیونکہ کہیندے اے کہ اچ میری محبت تے محنت رنگ لیا ئی اے تے میرا پراء پروفیسر بنٹ گئیے۔ اگرچہ ساڈا

کوئی پرائی ایارے اوہ اکثر میری والدہ نوں کہیندے ائے کہ ویکھیں ”میں جس دن اس دنیا سی جاساں تے کتنے ہی پتر میرے جنازے تے آسن“۔ اناں دی ایہہ گہل 11 جولائی 1991 نوں سچ ثابت ہوئی کیونکہ رشتے داراں دے علاوہ اناں دے ہزاراں شاگرد دُور دُورسی اناں دے جنازے اچ شریک ہونڑے آئے تے ایہہ سارا اناں دی محبت تے خلوص دا نتیجہ ایہا۔ اناں دے انتقال سی بعد کوئی دن ایسا نی آیا کہ جس دن منے اناں نوں یاد نہ کیتا ہووے یا اناں نوں آپڑی دُعاواں اچ شامل نہ کیتا ہووے۔

ہم سے وہ دور جا چکے پھر بھی
اُن سے دل ہمکلام رہتا ہے

میں جدو بی خفہ ہونی آں تے آپڑے دل دیاں ساریاں گہلاں اناں دی تصویر نال کرنی آں جس دے نال میرے دکھاں تے غماں اچ کسی حد تکل کمی ہو جاندی اے۔ میری دُعاوے کہ اللہ تعالیٰ میرے ماں پونوں جنت اچ اعلیٰ مقام عطاء فرمائیں دے نال نال آپڑے تے آپڑے پیارے محبوب حضور نبی کریم صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم دے دیدار بی نصیب فرماؤن۔ آمین۔

اُناں دی تہی
عالیہ ناہید گوہر

پروفیسر نبی بخش گوہر دی یاد اچ

پروفیسر نبی بخش گوہر مرحوم 1939 نوں پشور اچ پیدا ہوئے۔ ابتدائی تعلیم پشور اچ ہی حاصل کیتی تے میٹرک دا امتحان 1956 اچ اسلامیہ ہائی سکول پشور سی پاس کیتا۔ وخت دے تقاضے آں تے حالات دے پیش نظر خیبر میڈیکل کالج اچ بحیثیت کلرک دے آپڑی عملی زندگی دا آغاز کیتا تے وت کیمسٹری ڈیپارٹمنٹ، شعبہ امتحانات اچ مختلف عہدے آں تے کم کردے رہے۔ برے اس عملی زندگی اچ ملازمت دی زمہ داریاں دے باوجود اناں نے آپڑی تعلیمی قابلیت اچ بی خاطر خواہ اضافہ کیتا تے 1971 ء تک ایم۔ اے اُردو، ایم۔ اے فارسی تے بی ایڈ دے امتحانات بی نمایاں حیثیت نال پاس کیتے۔

1972 ء اچ پروفیسر مرحوم دی سلیکشن بحیثیت فارسی لیکچرار، اسلامیہ کالج اچ ہوئی تے وت آپڑی قابلیت دی بنیاد تے ترقی کردے ہوئے شعبہ فارسی دے چیئرمین مقرر ہو گئے تے اخیر اسی عہدے تے 11 جولائی 1991 نوں سویلے چھوہے فجر دی نماز ادا کر لیندیں دے بعد دل دا دورہ پیندیں دی وجہ نال انتقال کر گئے۔

پروفیسر مرحوم میرے دڈے پراء ہی نی ائے بلکہ میرے سرپرست تے اُستاد بی ائے۔ اناں نے ہمیشہ میری رہنمائی فرمائی تے انتہائی محنت تے لگن نال میرے تے بی اعلیٰ تعلیم کروائی۔ پروفیسر مرحوم نے آپڑی زندگی ہمیشہ آپڑے فرائض بخوبی پورا کر دے ہوئے گزارے تے آپڑی قابلیت دے مطابق طلباء دی صحیح سمت اچ رہنمائی فرمائی تے تقریباً 19 سال تک شعبہ فارسی اسلامیہ کالج نال منسلک رہے۔ پروفیسر صیب ہندکو، اُردو تے فارسی دے بہترین شاعر ائے۔ اناں دا کلام ”فنون“ تے ”نقوش“ جے رسالیاں اچ چھپدا ریا۔ گوہر مرحوم 1959 سی 1964 تک ”ادارہ مرکز ادب پشاور“ دے جنرل سیکرٹری رہے تے مختلف مشاعرے منعقد کرواندے رہے۔ اناں دی شاعری دے اعتراف اچ سابق صدر پاکستان فیئلڈ مارشل محمد ایوب خان مرحوم نے اناں نوں ”Letter of Thanks“ سی بی نوازا ایا۔ 1964 اچ کیمپ باڑہ گلی

(ہزارہ) اچ پک آل پاکستان مشاعرہ دا انعقاد کیتا جس دی صدارت پشور یونیورسٹی دے سابقہ وائس چانسلر جناب محمد علی نے کیتی۔ اس یادگار مشاعرے اچ جناب کینی سرحدی (مرحوم)، کلیم جمیسری (مرحوم)، آغہ محمد جوش (مرحوم) تے دیگر شعراء نے شرکت کیتی۔ کینی مرحوم نے گوہر مرحوم دے بارے اچ پک شعر کھیا کہ:-

جنہیں حق نے بخشا ہے حکمت کا جوہر
وہ ہیں در حقیقت نبی بخش گوہر

اسلامیہ کالج پشور دے اکثر طلباء گوہر مرحوم دے بارے اچ انتہائی اچھے خیالات تے نیک جذبات رکھدے اے تے کہنے آں تک اناں نال ادبی گفتگو کردے تے اناں سی اناں دا کلام سُنو سُنو کے لطف اندوز ہوندے رہندے۔ اناں دا پک شعر قابل ذکر اے جس اچ اوہ آپڑے خلوص تے محبت دا اظہار اسراں کردے اے:-

میرے خلوص و محبت کو ساحری نہ سمجھ
میں تیرا سایہ ہوں تو مجھ کو اجنبی نہ سمجھ

گوہر مرحوم طلباء دے بحیثیت اُستاد تے سرپرست ہونٹیں دی وجہ نال اناں دے ذاتی مسائل بی بڑی توجہ نال سُنو دے تے اناں نوں حل کرنے اچ بھر پور تعاون بی کردے۔ پروفیسر گوہر مرحوم دی وفات تے اسلامیہ کالج پک انتہائی مخلص تے عالم فاضل تے بہترین اُستاد سی محروم ہو گیا۔ پروفیسر گوہر مرحوم نے آپڑے بچے آں دی تعلیم و تربیت اچ بی بڑا اہم کردار ادا کیتا۔ اوہ آپڑے بچے آں دے نال دوستانہ ماحول اچ زندگی گزار دے اے۔ اوہ پک مہربان، پُر خلوص تے شفیق والد اے۔

پروفیسر نبی بخش گوہر مرحوم نوں آپڑے پیر طریقت جناب مولانا سید محمد اشرف شاہ صاحب گیلانی، نظامی، نیازی دی طرف سی پشور دی خلافت بی ملی ائی۔ اناں دے پیر پہنیاں اچ جناب قاضی محمد صادق، محمد یونس نیازی، فقیر حسین نیازی، عنایت حسین نیازی، عابد حسین نیازی، صوفی عبدالرشید نیازی، حاجی اقبال، علامہ علاؤ الدین، صوفی ارشد رشید، ممتاز علی زاہد، مولانا صوفی محمد اقبال قادری تے صلاح الدین قادری قابل ذکر اے۔

فضل حسین نیازی

شعبہ اُردو

نعت

میری زندگی یے سواڈی چاہ سائیں
کدی پہل کے کرو نگاہ سائیں

سواڈے فیض دے چشمے دن رات جاری
تسی کرم دیو شہنشاہ سائیں

حشر وچ بھی سواڈے بغیر کوڑ اے
ساڈے عاصیاں دا خیر خواہ سائیں

سوانے دسیا کہ سچا معبود رب اے
سوانے دسی اے حق دی راہ سائیں

کس دی جرأت کہ گہل نوں ٹال دیوے
سواڈا حکم مندین مہر و ماہ سائیں

لگن پر کہ اڈاں تے جا ویکھاں
سبز گنبد والی ادب گاہ سائیں

سواڈا عشق نی رکھدے لوک جیڑے
پاسن خیر کیہہ خاک تو سواہ سائیں

آیا خدمت وچ تحفہ نعت لیکے
کرو کرم دی ہونز پک نگاہ سائیں

تسی جگ دے وڈے لُج پال ہیوؤ
میری لاج رکھو میرے شاہ سائیں

تسی مرشد کل انبیاء ہیوؤ
سواڈی ذات اُچی عالیجاہ سائیں

سوانوں شافع روز جزا کہیندین
گناہگاراں دے پشت و پناہ سائیں

خاک عرب دی گُل و گلزار بنڑ گئی
سواڈے قداماں دی برکت نل واہ سائیں

سواڈی ذات تے تن من قربان ساڈا
ساڈے عاجزاں دے سر براہ سائیں

سواڈے دامن نوں جناں نے چھوڑ دتے
اس نوں غیر کیہہ دیسن پناہ سائیں

سواڈی نظر شفاعت دی بند ہیوے
ہو وے گوہر تے بی اک نگاہ سائیں

.....
(10-05-88)